

Härdar från äldre järnålder

Arkeologisk förundersökning av L2020:5564, boplatzlämning övrig, inom fastigheten Tostås 2:1, Tranås stad och kommun, Jönköpings län

Härdar från äldre järnålder

Arkeologisk förundersökning av L2020:5564, boplatzlämning övrig, inom fastigheten Tostås 2:1, Tranås stad och kommun, Jönköpings län

Jönköpings läns museums dnr: 2020-194
Länsstyrelsens dnr: 431-5861-2020

Rapport, foto och ritningar: Lotten Haglund och Anna Ödeén
Grafisk mall: Anna Stålhammar
Distribution: Digital pdf

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY. Villkor finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>.

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor, Geografiska Grunddata samt Geodata (FUK) är återgivna enligt tillstånd: Fastighetskartan © Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833, nr MS2012/03742 samt dnr i2012/1091. Terrängkartan, samt GSD-Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0) Spridningstillstånd för drönarbilder med geografisk information: LMXXXX/xxxxx

ISSN: 1103-4076

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2021

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	7
Målsättning och metod	7
Topografi	8
Fornlämnings- och kulturmiljö	8
Tidigare undersökningar	10
Resultat	10
Sentida spår	10
Förhistoriska anläggningar	11
Härdar	12
Kokgrop	16
Nedgrävningar	17
Stolphål	20
Avslutande diskussion	20
Fynd	20
Administrativa uppgifter	21
Referenser	22
Arkiv	22
Kartmaterial	22
Otryckta källor	22
Tryckta källor och litteratur	22

Bilagor

Bilaga 1. Rapport vedartsanalys	23
Bilaga 2. Rapport ¹⁴ C-analys	27
Bilaga 3. Anläggningstabell	31
Bilaga 4. Plan med anläggningsnummer	35

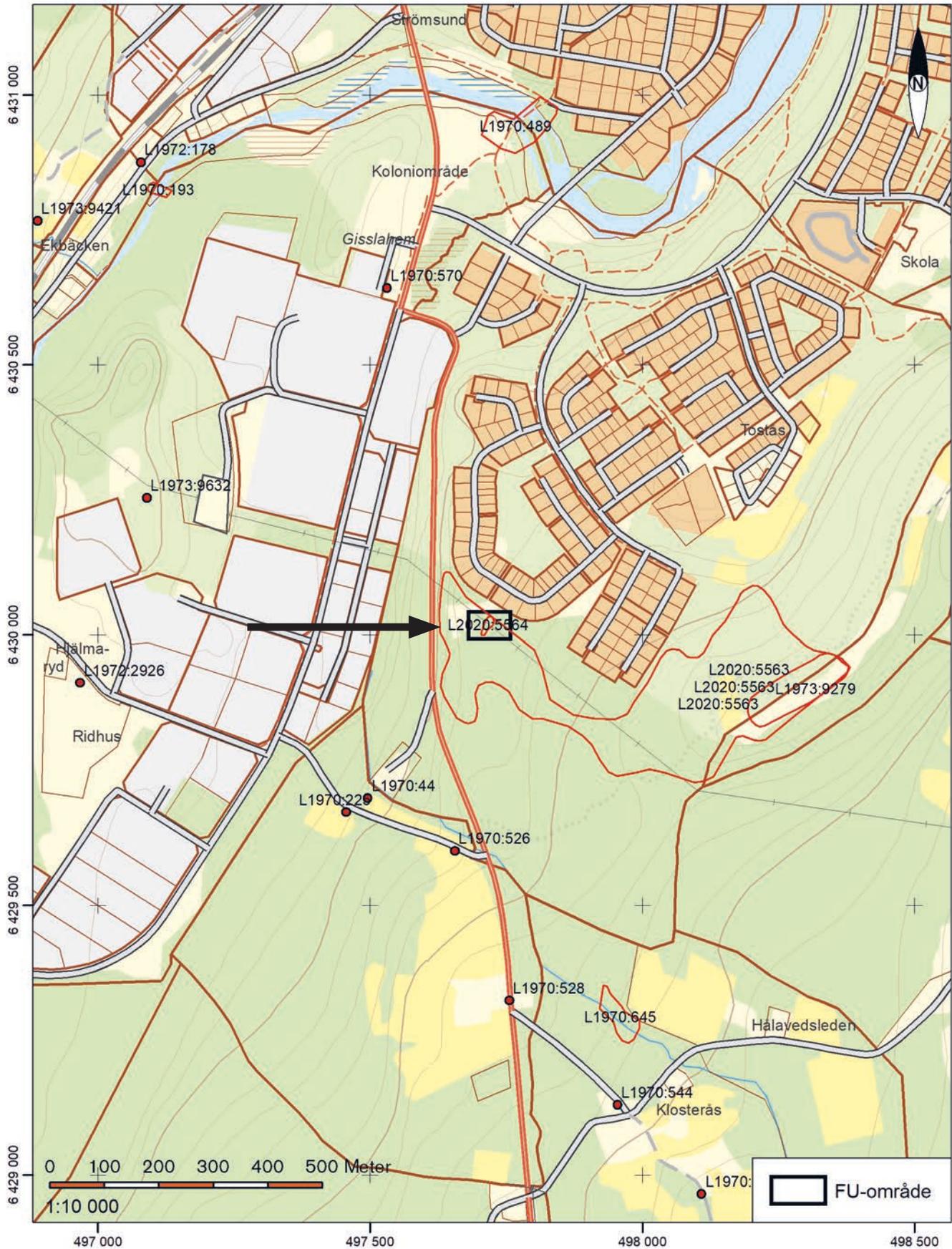
Sammanfattning

Tranås kommun arbetar med en ny detaljplan inom fastigheten Tostås 2:1, Tranås stad och i samband med det arbetet har Jönköpings läns museum genomfört en arkeologisk utredning och förundersökning i området. Föreliggande rapport gäller förundersökningen som genomfördes i september 2020.

Platsen ligger på en plåtå i en svag västsluttning ner mot Svartån och förundersökningen visar att platsen har utnyttjats under lång tid. Av anläggningarna som framkom kunde samtliga undersökas och fem provtogs och daterades. Tyvärr innehöll ett prov för lite kol men fyra härdar och en kokgrop visade att platsen använts under mesolitikum och romersk järnålder, med en tyngdpunkt i den senare perioden. På ytan fanns också mer sentida spår i form av röjningsrösen och en väg.

Hela ytan som var planerad för förundersökning kunde inte undersökas då den i viss mån utnyttjades av villaägarna strax norr om förundersökningsområdet. Ett avsteg från undersökningsplanen gällande denna yta gjordes efter samråd med Länsstyrelsen och Tranås kommun. Den bör dock bli föremål för en kompletterande förundersökning om ingrepp planeras. Se begränsning figur 16.

I övrigt anser Jönköpings läns museum att området är färdigundersökt och kan exploateras.

Figur 1. Utdrag ur ekonomiska kartans blad 64E 3jS. Skala 1:10 000

Inledning

Under september 2020 genomförde Jönköpings läns museum en arkeologisk förundersökning inom fastigheten Tostås 2:1 och av fornlämningen L2020:5564 som ligger i Tranås stad och Tranås kommun. Anledningen till undersökningen var Tranås kommuns arbete med en ny detaljplan inför bostadsbyggnation i området. Den aktuella förundersökningytan var omkring 3 800 m².

Fält- och rapportansvarig för uppdraget var Anna Ödeén, antikvarie vid Jönköpings läns museum.

Målsättning och metod

Målsättningen med förundersökningen var att ge Länsstyrelsen underlag för att fatta beslut om eventuellt ingrepp i fornlämning. Dessutom ska resultaten kunna användas inför eventuell slutundersökning och vid exploatörens planering. Detta underlag fås genom att fastställa och dokumentera fornlämningens karaktär, utbredning, komplexitet och genom att datera den.

Förundersökningen genomfördes genom avbaning ner till anläggningsnivå med hjälp av grävmaskin. Framkomna anläggningar rensades fram för hand och mättes sedan in med nätverks-RTK i systemet IDA. Där görs även en beskrivning av anläggningen i plan. Ett urval av anläggningarna fotograferades också samt ritades i profil på millimeterpapper.

I området finns en stor mängd sten och stenblock vilket bland annat kan ses i ihopsamlade röjningsrösen (figur 2-3). Vid schaktningen framkom ett flertal mörkfärgningar som var spår efter denna stenröjning. Vi valde att markera alla framkomna mörkfärgningar vid schaktningsarbetet och mäta in dem. Därefter hade vi inom ramen för förundersökningen möjlighet att snitta samtliga, vilken gav en god bild av vilka som var förhistoriska och vilka som var spår efter senare stenlyft.

I förfrågningsunderlaget fanns utrymme för provtagning av anläggningar genom vedartsanalys samt datering med ¹⁴C-analys. Det framhålls också att det i första hand bör ske från stolphål och nedgrävningar, inte från härdar. Men då det inte framkom stolphål eller nedgrävningar som tolkades tillhöra någon konstruktion eller specifik aktivitet, utan istället var utspridda över ytan valde vi att provta mer säkra anläggningar, i det här fallet fyra härdar och en kokgrop. Det fanns också två anläggningar, nedgrävningen A11 och härden A60, där förhistorisk keramik påträffades. Dessa valde vi att inte datera då keramiken i sig visar på att anläggningarna bör vara från järnålder.

Metalldetektor användes också vid förundersökningen. Detekteringen gjordes främst efter schaktningen på grund av att området under lång tid har varit en plats där man slängt avfall och därför var mängden recenta metallföremål i matjorden stor.

Figur 2. Exempel på hur röjningsröseerna såg ut i området. Detta låg på gränsen mot villaområdet i norr.

Topografi

Den aktuella förundersökningsytan låg i ett plåtäläge i en svag västsluttning i stenig, blockig, kuperad moränmark. Omkring 700 meter norrut och även 900 meter västerut flyter Svartån fram. Ån rinner ut ur Säbysjön och meandrar sig sedan fram norrut för att rinna ut i Sommen.

Förundersökningsområdet var bevuxet med lövslö och låg i en ledningsgata. Det gränsade till villabebyggelse i norr och strax västerut låg ett industriområde (figur 1).

Berggrunden i området domineras av fältspat och kvarts och jordarten är stenig och grusig morän.

Matjordslagret i förundersökningsområdet var 0,15-0,25 meter djupt och bestod av brun, humös silt med inslag av sand.

Fornlämnings- och kulturmiljö

Ortnamnet Tostås dyker upp i det historiska källmaterialet första gången år 1475. Då skrivs det *Tostæ aass* där förleden kan vara mansnamnet *Toste* och efterleden är i betydelsen *ås* eller höjdsträckning (Agertz 2008). Sedan har det genom historien haft ett flertal olika

stavningar tills det slutligen 1950 ändrades från *Tästås* till dagens *Tostås*. I jordeböckerna från Vasatiden och sent 1500-tal kan man utläsa att Tostås var en frälsegård (Gustafsson 2020).

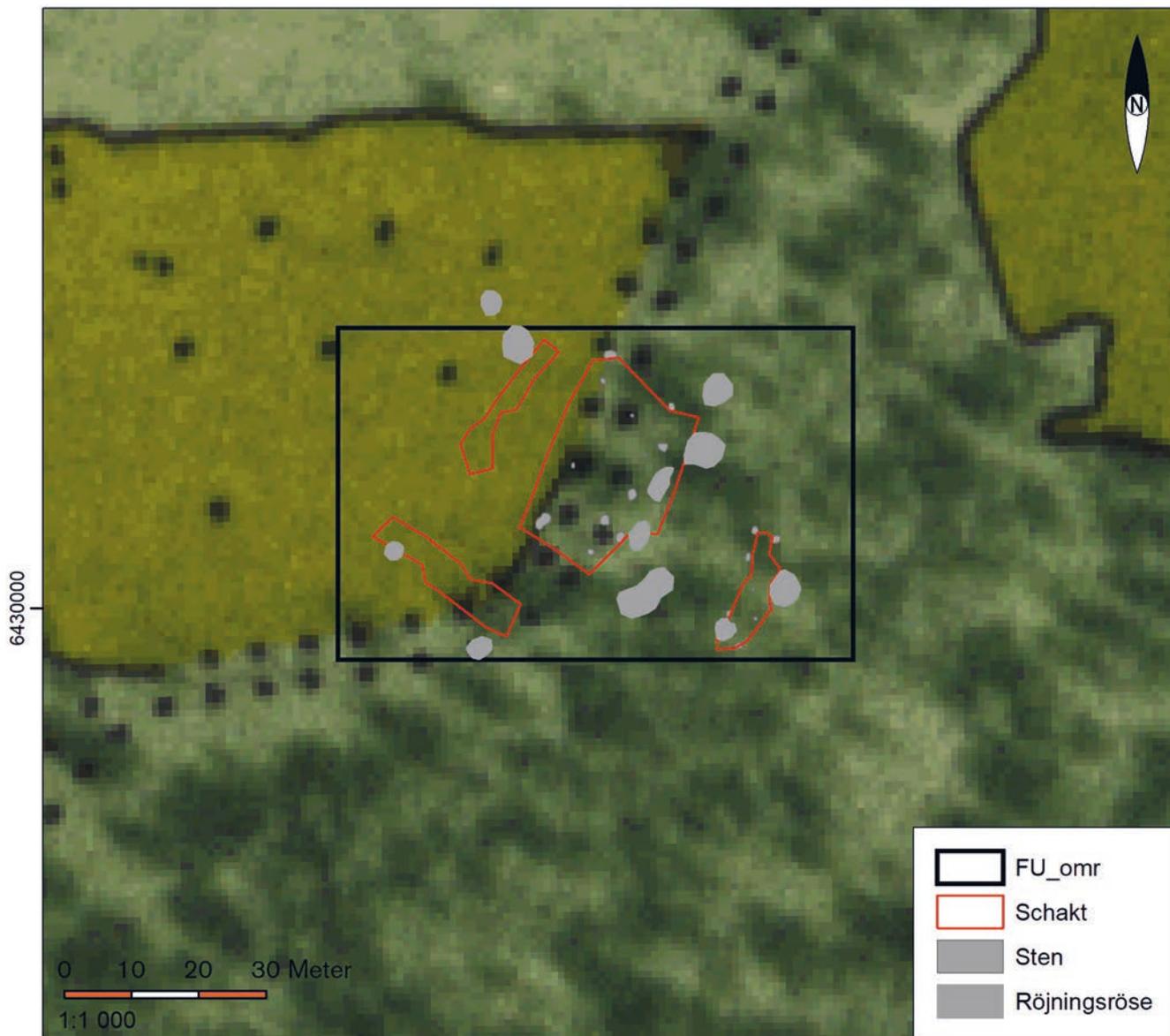
Inför den arkeologiska utredningen som gjordes i området tidigare under 2020 genomfördes en kart- och arkivgenomgång av kulturgeograf Ådel Vestbö-Franzén (Gustafsson 2020). Hon kunde då konstatera att det tyvärr inte fanns någon äldre karta över Tostås. Detta hänger samman med de ägarförhållanden som rådde i Säby socken när de första kartorna vanligen upprättades, det vill säga under 1600-tal. I området är gårdarna som är frälse dominerande och detta beror i sin tur på att det under medeltid fanns många säterier i socknen, framförallt i området norr och öster om Säby-sjön. De lantmätare som upprättade de första kartorna arbetade på kronans uppdrag och riktade därför istället in sig på gårdar av skatte- och krononatur (Gustafsson 2020).

I och omkring det aktuella förundersökningsområdet finns fossil åker L2020:5563, vilken registrerades vid den inledande inventeringen i fält (Gustafsson 2020). Den tolkades som till största delen sentida och fick bedömningen övrig kulturhistorisk lämning. Det fanns också fossil åker i området tidigare L1973:9279.

Det finns ett flertal lägenhetsbebyggelser i närområdet (för placering se figur 1): *Gisslahem* L1970:570, som var soldattorp från 1692 till 1817. Torpet revs omkring 1970 och en bod därifrån flyttades då till Hultet, en stiftelseägd samling av ett tjugotal kulturhistoriskt värdefulla byggnader (Stödföreningen Hultets vänner). *Lindelund* L1970:44 stod där den gamla vägen från Tostås kom ut på häradsvägen och beboddes från mitten av 1800-talet och fram till 1947 då torpet brann ned. Backstugan *Vinterstugan* L1970:225 låg strax intill Lindelund och beboddes bland annat av en snickare och en timmerkarl från 1832 fram till början av 1900-talet. I soldattorpet *Vinterhem* L1970:526 bodde soldater under drygt tvåhundra år från 1686 till 1894. Något längre söderut låg torpet *Bränna* som var bebott fram till omkring år 1800 (Adolfsson 1978).

Närheten till Svartån vittnar också om ett utnyttjande av vattenkraften som *Skämman kvarn*, L1970:193. Det finns en förteckning i torpinventeringen *Från Aggas till Öknen* på möllare eller mjölnare och smeder som varit verksamma där från 1759 till 1890. Skämman kvarn låg under gården Drumstorp (Adolfsson 1978). Utmed Svartån låg också lämningen, kraftindustri L1970:489, som på en karta från 1927 är en kraftstation, men som tidigare under sent 1800-tal, fungerat som kvarn (Fornreg).

I övrigt finns två väghållningsstenar L1970:528 och L1970:544, en gränssten som visar gränsen för Tranås stad L1972:178, fyndplats för två stenyxor L1972:2926 samt två förhistoriska gravar i form av stensättningar L1973:9421 och L1973:9632. Allt vittnar om aktiviteter från förhistorisk och in i historisk tid i undersökningsområdets närhet.

Figur 3-4. Ovan: Schakten och röjningsrösen lagda på 1950 års karta. Där syns också den äldre vägsträckningen och åkerlyckorna.

Nedan: Lagret med tegelkross som utgjort underlag för vägen.

Tidigare undersökningar

Den första antikvariska insatsen som gjordes i det direkta närområdet var den inledande utredningen som gjordes våren 2020 och som också ligger till grund för den aktuella förundersökningen (Gustafsson 2020). Under utredningen, som genomfördes dels genom inventering dels genom sökschaktning påträffades förhistoriska anläggningar. Den arkeologiska utredningen har dnr 2020-308.

Resultat

Sentida spår

Vägen

På 1950-talets ekonomiska karta kan man se en äldre väg som går genom förundersökningsområdet (figur 3). Den går sedan samman med vägen mot Hestra, Majmålavägen. På kartan kan man också

se två mindre lyckor som varit brukade under den här perioden och det är troligt att både vägen och de röjda ytorna även har använts och brukats längre tillbaka.

Vi kunde vid vårt schaktningarbete se spår av vägen från kartan i form av tegelkross, som ofta har använts som vägförbättring (figur 4). Men vi kunde också se på mängden stenblock och röjningsrösen vilka ytor som har varit mer stenröjda och vilka som troligen inte odlats under historisk tid utan kanske istället använts till bete eller dylikt.

Röjningsrösen

Inom förundersökningsområdet låg ett 10-tal röjningsrösen. De låg tätare i områdets östra hälft, den del som inte var uppodlad under 1950-talet (figur 3). Det är också den del av undersökningsområdet som innehåller flest jordfasta block.

Röjningsrösen var runda till ovala. De runda var 2,5–5 meter i diameter och 0,4–0,7 meter höga. De ovala var 2,5–4,5 meter breda, 4,5–9 meter långa och 0,4–1 meter höga. De gav alla intryck av att vara sentida och hade en luftig fyllning med en stenstorlek på upp till drygt 1 meter. De ingår i L2020:5563 fossil åker, som registrerades under utredningen och som bedömdes som övrig kulturhistorisk lämning (Gustafsson 2020).

Förhistoriska anläggningar

Det fanns flera anläggningar som bedömdes som äldre inom förundersökningsytan, vilket visar på att platsen inte bara har utnyttjats under 1800–1900-tal utan också längre tillbaka, se vidare beskrivningar nedan. Platsen har ett bra förhistoriskt läge, det ligger på en plåtå i en västsluttning, som sedan 100 meter längre västerut sluttar brantare ner mot Svartåns dalgång.

Samtliga anläggningar snittades och finns beskrivna i anlägg-

Figur 5. Översiktsbild som visar gränsen mot den östra delen av förundersökningsytan, som innehöll avsevärt fler jordfasta block och röjningsrösen. Foto från norr.

ningstabellen i bilaga 3 och läget för dem kan ses på planen i bilaga 4. Här görs istället en närmare beskrivning av de anläggningar som har dokumenterats genom foto och som har ritats och provtagits eller som utmärkte sig på något sätt (figur 7). Vid en första provanalys av två härdar och en kokgrop (A13, A23 och A71) visade det sig att ett av proven, från A13, inte innehöll tillräckligt bra material för en datering. Dessutom fick vi en stor spridning av dateringarna i de två övriga, kokgropen A71 daterades till mesolitikum och härden A23 till romersk järnålder (se bilaga 2). För att få ut mesta möjliga kunskap om platsen och försöka fram den period då platsen framförallt varit utnyttjad sändes, efter samråd med Länsstyrelsen, två nya kolprover in för vedart- och ¹⁴C-analys. För dessa dateringar fanns utrymme i projektets budget. De nya proverna var insamlade i två härdar A70 och A93 och även de fick en datering i romersk järnålder.

En stor mängd av de anläggningar som markerades i samband med schaktningen, drygt hälften eller 58%, utgick vilket man också kan se i bilaga 4. De är spår efter den stenröjning som skett i området. I dessa fanns en fyllning av mörkbrun humös, något fet matjord, i jämförelse med de stolphål som vi tolkat som äldre vilka innehöll en mer urlakad, ljus gråbrun silt ofta med inslag av kol.

Härdar

Under utredningen påträffades en härd (A60, som vid utredningen hade id A361) och förutom den framkom vid förundersökningen ytterligare sex härdar (A13, A23, A59, A70, A93 och A123) vilket ger sammanlagt sju härdar. Vi valde att datera fyra av härdarna, eftersom det framförallt är dessa som klart hör hemma i förhistorisk tid. Troligen gör även större delen av nedgrävningarna och stolphålen det, men då det inte gick att knyta dem till en sammanhängande konstruktion eller aktivitet, prioriterades de inte vid provtagningen.

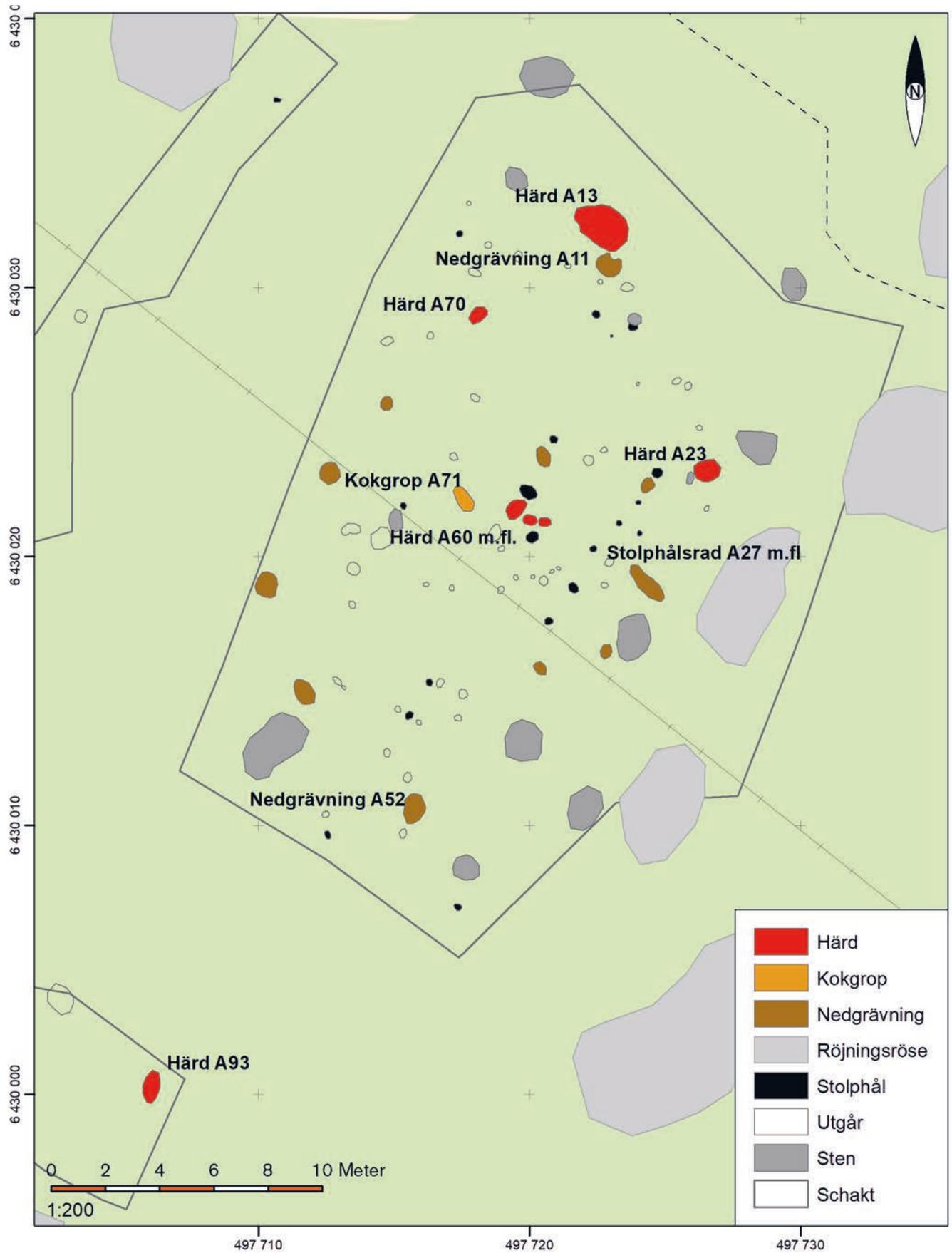
Härd A13

Anläggningen låg i norra delen av undersökningsytan, intill och strax norr om nedgrävningen A11 där keramik påträffades, däremot fann vi ingen keramik i A13 (figur 6–7).

Härden var oval 2,1 × 0,8 meter och 0,18 meter djup med en flack bottenprofil. Det fanns sparsamt med kol och sot i anläggningen och den skulle därför också kunna tolkas som en kokgrop, men borde nog ha varit något djupare för att fungera som en sådan. Dessutom fanns få skörbrända stenar i härdens fyllning. Det var också svårt att finna tillräckligt med kol för provtagning i anläggningen. Den lilla kolbit som samlades in var från trädslaget al och Danielsson på Vedlab flaggade då för att det kanske inte var tillräckligt med kol för en datering (bilaga 1). Detta var också fallet vid ¹⁴C-dateringen (bilaga 2).

Figur 6. Härd 13 i profil. Foto från söder.

Figur 7. Plan över de anläggningar som nämns i texten, för fullständig översikt över anläggningarna med tillhörande Id, se bilaga 4.

Härd A23

Härden låg i gränsen mot det mer steniga området i öster (figur 6 och 8). Den var i princip rund, 1 meter i diameter och 0,22 meter djup med skålformad bottenprofil. Fyllningen var mörkgrå med mycket kol, sot och tätt packad med skörbränd sten. I anläggningens sydvästra del fanns en flat häll som eventuellt kan utgöra en avställningsplats vid användandet av härden. Kolet som samlades in i anläggningen och som sedan sändes för datering kom från ek (bilaga 1). Härden daterades till 252–415 e.Kr. det vill säga romersk järnålder (Ua-67929 bilaga 2).

Området vid härd A60 med flera

Under utredningen påträffades en härd som fick id A361, den mättes om vid förundersökningen och fick då Id A60. Intill denna härd påträffades sedan ytterligare två härdar och två stolphål (figur 9–10).

Det rör sig helt klart om förhistoriska anläggningar, i härden A60 påträffades till exempel keramik (F2). Men de gav oss ändå huvudbry, då stratigrafin i dem var komplicerade. A59 och A60 var lätta att avgränsa men härden A123 ändrade form allt eftersom den undersöktes. Det fanns också lager av kol och sot *under* steril

Figur 8. Härd A23, från romersk järnålder, i profil. Vänster om härden kan man se den flata stenen som eventuellt är en så kallad avställningssten. Foto från öster.

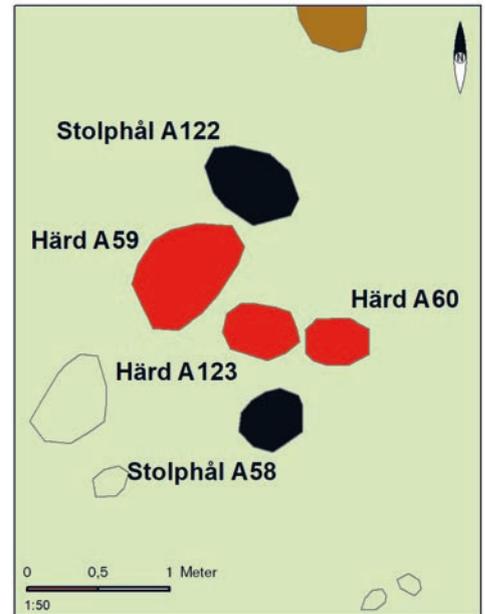
mark. Även stolphålen intill härden var komplicerade, A58 kan eventuellt vara ett stenlyft och A122 hade en svårtolkad stratigrafi. Den sistnämnda hade likt härden A123 ett lager av steril jord som i sin tur överlagrade ett lager av gråbrun silt med kolfnyk.

Något har hänt runt dessa anläggningar som gjorde att lagren låg omkastade och en trolig förklaring är att det är en rotvälta som har ändrat om lagerföljden. Liknande förhållanden har setts vid undersökningar av till exempel stormskadade gravfält (Ödeén 2015).

Härd A70

Anläggningen låg i norra delen av undersökningsytan omkring 5 meter från A11, nedgrävningen som innehöll keramik.

A70 var oval i plan 0,75 × 0,45 meter i nordöstlig–sydvästlig riktning och 0,08 meter djup med en flack bottenprofil. Den norra delen av härden var sotigare och innehöll mer kol (figur 11). Sten fanns genomgående, men var i den norra delen mer sotig och skörbränd. Kolet som samlades in var från träslaget ek och härden daterades till 252–414 e.Kr. och hör alltså också hemma i romersk järnålder (Ua-68524 bilaga 2). Det innebär att härdarna A70 och A23 är samtida.

Figur 9-10. Anläggningarna som troligen varit utsatta för en rotvälta eller liknande. Ovan: en plan över dem. Nedan: foto från nordöst.

Figur 11. Anläggning A70. Härden, här i profil, daterades till romersk järnålder. Foto från öster.

Härd A93

Härden låg längst söderut inom förundersökningsytan och hade inga fler anläggningar intill.

Det rörde sig troligtvis om en härdbotten som var oval i plan 1,4 × 0,9 meter stor och 0,08 meter djup med en flack bottenprofil. I fyllningen fanns enstaka lätt värmepåverkade stenar (figur 12). Kullet som samlades in i anläggningen var från träslaget ek och det fick en datering till romersk järnålder eller 130–325 e.Kr. (Ua-68525 bilaga 2). Den är dock något århundrade äldre än A23 och A70.

Kokgrop

Kokgrop A71

Anläggning A71 var den enda inom förundersökningsytan som tolkades som kokgrop. Som tidigare har beskrivits ligger även A13 innehållsmässigt nära vad som brukar tillskrivas den typen av

Figur 12. Härd A93 i profil. Anläggningen daterades till romersk järnålder. Fotot är taget från väster.

Figur 13. Kokgropen A71 i profil. Anläggningen fick en datering i mesolitikum. Foto från sydväst.

anläggning, men den valdes att utifrån sin form tolkas som härd. A71 låg centralt på den avbanade ytan (figur 7). Den var oval, drygt 1 meter lång, 0,4 meter bred och 0,2 meter djup med skålförmad bottenprofil (figur 13). I fyllningen fanns skörbränd sten och inslag av något lite kol, dock ingen sot. Det kol som samlades in för provtagning kom från tall (bilaga 1) och den daterades till 6469-6266 f.Kr. (Ua-67930 bilaga 2). Det rör sig alltså om en mesolitisk datering, vilket är relativt ovanligt, men ändå rimligt med tanke på anläggningens urlakade fyllning.

Nedgrävningar

Inom förundersökningsområdet påträffades 11 nedgrävningar. De låg utspridda över hela den avbanade ytan och ingen av dem har daterats (figur 7). Två av dem avvek något i sin karaktär varför de beskrivs närmare här; A11 och A52 (figur 14–15).

Figur 14. Nedgrävning A11, med härden A13 i bakgrunden. I nedgrävningen påträffades keramik. Foto från sydöst.

Nedgrävning A11

Anläggningen låg intill och strax söder om härden A13 (figur 7). De båda anläggningarna bör vara samtida och delvis var det svårt att avgöra exakt var skiljet mellan dessa gick.

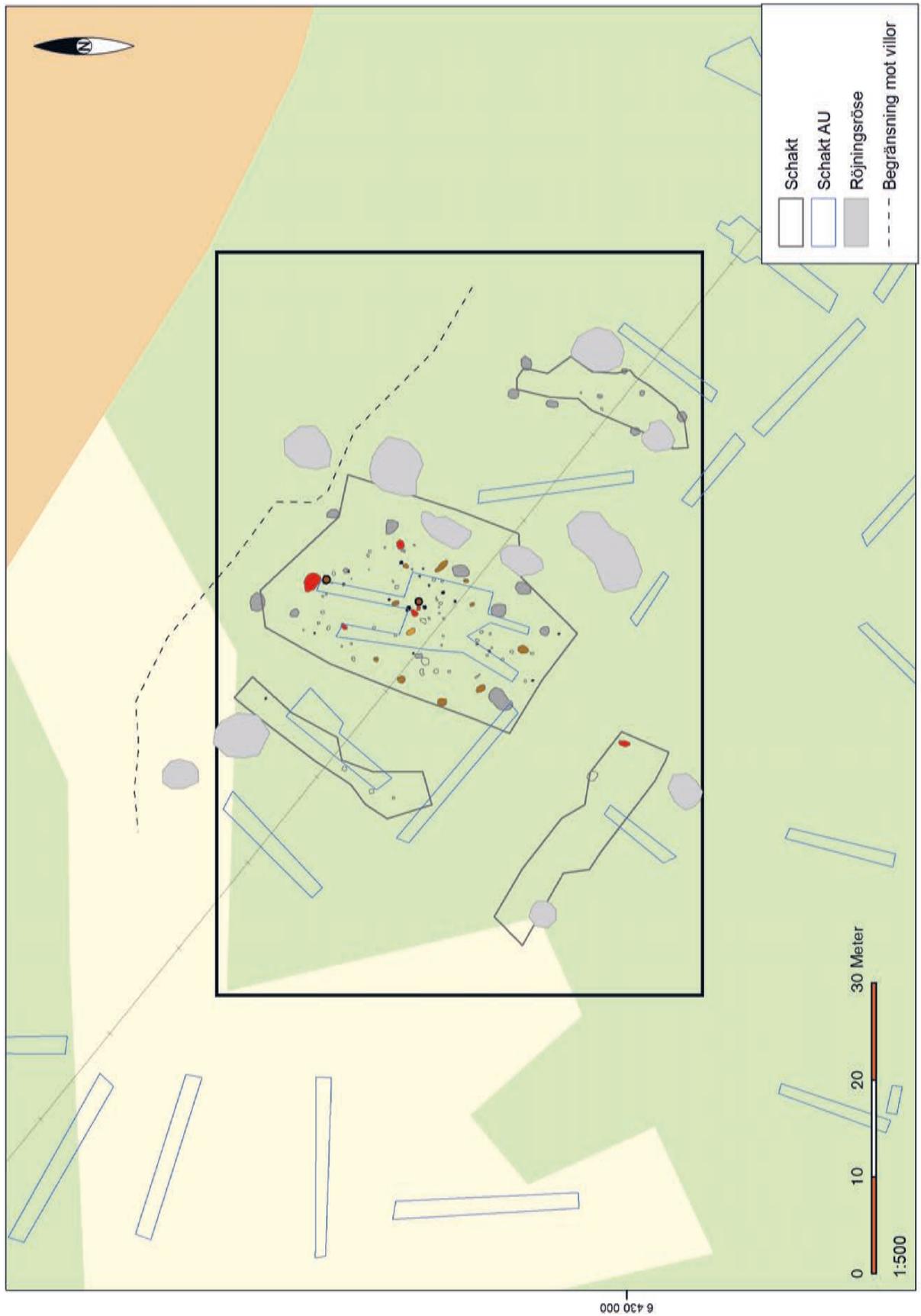
Nedgrävningen var oregelbunden både i plan och profil och omkring 1 meter stor. Först gjordes tolkningen att det rörde sig om ett lager eller en trampyta som bildats intill härden A13, men då nedgrävningen var närmare 0,2 meter djup och alltså nästan lika djup som härden, avskrevs den teorin. Den innehöll ett antal stenar, varav ett fåtal var skörbrända och sotiga. I övre delen av nedgrävningen påträffades keramik (F1) och det fanns också små korn av bränd lera i fyllningen, denna samlades dock inte in.

Nedgrävning A52

Anläggningen låg i södra delen av den avbanade ytan, var oval i plan, 0,9 × 0,7 meter stor och knappt 0,3 m djup med en oregelbunden bottenprofil (figur 7 och 15). Fyllningen var relativt humös vilket kan tyda på att nedgrävningen hörde till de mer sentida. Vad som utmärkte A52 var att den avgränsades i övre kanten av ett tiotal stenar. Stenarna var i storleken 0,1–0,17 meter och var placerade på ett sånt sätt som visar att de inte låg naturligt. Vi har tyvärr ingen parallell till denna anläggning från andra undersökningar i länet. Det har påträffats 2–3 meter stora härdar i Jönköpingstrakten som haft en liknande kantkedja. Vid Eurostop, i Jönköping, undersöktes en härd begränsad av stenar och i kvarteret Elektronen i Huskvarna påträffades 25 härdar av samma typ, fem daterade till romersk järnålder (Jansson 2014 och Borg & Hylén 2010). Det rörde sig dock om härdar och A52 var en nedgrävning utan kol, sot eller eldpåverkade stenar. Tydlig är dock viljan att avgränsa nedgrävningen mot omkringliggande jord med hjälp av stenar. Det kan till exempel röra sig om en förvaringsgrop som man har behövt stadga upp i kanten.

Figur 15. Nedgrävning A52. Här ses stenarna som ramade in anläggningen. Foto från väster.

Figur 16. Plan som visar både utredningens och förundersökningens schakt.

Stolphål

Sammanlagt påträffades 21 stolphål vid avbaningsarbetet inom förundersökningsområdet, men tyvärr kunde de inte föras samman till någon huslämning. Som kan ses på planerna (figur 7 och bilaga 4), finns en rad av sex stolphål (A27, A29, A31, A33, A38 och A121) i nordnordöstlig-sydsydvästlig riktning i områdets östra del. De ligger på rad och skulle därför kunna bilda någon form av konstruktion, men endast ett av dem har ett djup på 0,2 meter som kan visa på en mer stadig sådan. Övriga har endast 0,07-0,15 meters djup. De kan dock vara spåren av någon form av hägnad, kanske från historisk tid, då den går parallellt med vägen.

Avslutande diskussion

Som tidigare påpekats är platsen där de förhistoriska anläggningarna påträffades rik på sten och det är också anledningen till att vi valde att lägga schakten som vi gjorde. Vi anser ändå att vi tillsammans med schakten som drogs vid utredningen har fångat upp de spår som finns av förhistoriska aktiviteter i området (figur 16). Som tidigare också påpekats och efter samråd med Länsstyrelsen och Tranås kommun schaktade vi inte heller upp de ytor som delvis används av villaägarna norr om området (figur 16). Det innebär att den ytan kvarstår att förundersöka om den skulle bli föremål för exploatering.

Förundersökningen visar att området i Tostås är en yta som har använts av och till under lång tid, från äldre stenålder till äldre järnålder alltså drygt 6000 år. Med tanke på fynden av järnålderskeramik och tre härdar som daterats till romersk järnålder bör det vara den perioden som platsen mest frekvent har använts. Men kokgropen visar att området har brukats för mänskliga aktiviteter, som tillredning av mat, under lång tid. Och med tanke på platsens läge, på en plåtå intill Svartån, är det mycket troligt att fler boplatslämningar och även eventuella huslämningar finns i dess närhet.

Fynd

Från förundersökningen finns två fyndposter, båda utgörs av keramik (figur 17)

Figur 17. Fyndtabell.

Fynd nr	Id	Material	Sakord	Vikt, gram	Antal	Anläggning	Kommentar
56650:1	124	Lera	Keramik	119	19	Nedgrävning A11	Större delen av fragmenten är spjälkade. Där hela tjockleken kan ses är den 1-1,2 cm.
56650:2	2	Lera	Keramik	16	3	Härd A60	Tjockleken på fragmenten är 0,5-0,7 cm. Två mynningsbitar.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 431-5861-2019
Länsstyrelsens beslutsdatum: 2019-08-21
Jönköpings läns museums dnr: 2020-194
Beställare: ..... Tranås kommun
Fält- och rapportansvarig: ..... Anna Ödeén
Rapportgranskning: ..... Ann-Marie Nordman
Fältpersonal: ..... Lotten Haglund och Anna
Ödeén
Fältarbetstid: 2020-09-21-2020-09-25
Län: ..... Jönköpings län
Kommun: ..... Tranås kommun
Socken: ..... Tranås socken
Fastighetsbeteckning: ..... Tostås 2:1
Belägenhet: ..... Ekonomiska kartans blad 64E
3jS
Koordinater: ..... N: 6430019 E: 497718
Koordinatsystem: ..... Sweref 99 TM
Höjdsystem: ..... RH 2000
Undersökningsyta: ..... 3 800 m²
Fornlämningsnummer: L2020:5564
Fornlämningstyp: ..... Boplats, övrig
Tidsperiod: ..... Mesolitikum, romersk järnålder
Fynd nr: ..... JM 55650:1-2
Tidigare undersökningar: ..... AU dnr 2019-308

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Arkiv

Jönköpings läns museum (JLM)

Riksantikvarieämbetet, Stockholm (RAÄ)

Kulturmiljöregistret: <https://app.raa.se/open/fornsok/lamning/74b5fc5a-f06d-46e1-92a3-88ad7527e621>

Kartmaterial

Lantmäteriet. ArkivSök (<https://etjanster.lantmateriet.se/>):

Rikets allmänna kartverks arkiv:

Ekonomiska kartan. Tranås J133-7F6a66. 1966.

Otryckta källor

Stödföreningen Hultets vänner. *Hultet Ingegerd och Arvid Jonas stiftelse*. Broschyr.

Tryckta källor och litteratur

Agertz, Jan. 2008. *Om ortnamn i Jönköpings län. Småländska kulturbilder 2008. Meddelanden från Jönköpings läns hembygdsförbund och Stiftelsen Jönköpings läns museum LXXVII*. Jönköping.

Adolfsson, Ivar. 1978. *Från Aggas till Öknen. Bygd och boende i gamla Säby*. Tranås.

Borg, Jan och Hylén, Håkan. 2010. *Härdar, hyddor och ett hus. Två arkeologiska undersökninga av förhistoriska boplatzlämningar, RAÄ 98, inom kv Elektrornen, Hakarps socken i Jönköpings kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2010:07. Jönköping.

Gustafsson, Jörgen. 2020. *Tostås 1:2. Arkeologisk utredning inför planerad bostadsbebyggelse inom fastigheten Tostås 1:2, Tranås stad i Tranås kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2020:17. Jönköping.

Jansson, Kristina. 2014. *Boplatz Eurostop. Arkeologisk undersökning av RAÄ nr 179:1 inför nybyggnation inom del av fastigheten Ljungarum 1:1, Ljungarums socken i Jönköpings kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2014:25. Jönköping.

Ödeén, Anna. 2015. *Stormen Egons spår på Visingsös gravfält. Arkeologisk efterundersökning och återställning av stormskadade gravar inom gravfälten RAÄ 29:1 och RAÄ 53:101, Visingsö socken i Jönköpings kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2015:47. Jönköping.

Bilaga 1. Rapport vedartsanalys

VEDLAB

Vedanatomilabbet

Vedlab rapport 20066

**Vedartsanalyser på material från Jönköpings län,
Tranås kn. Tostås 2:1.**

Adress:
Box 178
791 24 FALUN

Telefon:
070 34 00 645
E-post: vedlab@telia.com

Bankgiro:
5713-0460
www.vedlab.se

Organisationsnr:
650613-6255

VEDLAB

Vedanatomilabbet

Vedlab rapport 20066

2020-10-07

Vedartsanalyser på material från Jönköpings län, Tranås kn. Tostås 2:1.

Uppdragsgivare: Anna Ödeén/Jönköpings läns museum

Arbetet omfattar tre kolprover från utredningar på fastighet med boplatslämningar i Tranås. Proverna innehåller kol från tre trädslag, al, ek och tall. Provet från A 13 innehåller mycket lite kol och det är inte säkert att det går att genomföra en datering på materialet.

Analysresultat

Anl.	ID	Anläggnings- typ	Prov- mängd	Analyserad mängd	Trädslag	Utplockat för ¹⁴ C-dat.	Övrigt
13		Härd	<0,1g	<0,1g 5 bitar	Al 5 bitar	Al <1mg	
23		Härd	0,5g	0,2g 35 bitar	Ek 24 bitar Bark/Näver 11 bitar	Ek 10mg	
71		Kokgrop	0,2g	0,2g 5 bitar	Tall 5 bitar	Tall 31mg	

Erik Danielsson/VEDLAB
Box 178
791 24 FALUN
Tfn: 070 34 00 645
E-post: vedlab@telia.com
www.vedlab.se

De här trädslagen förekom i materialet

Art	Latin	Max ålder	Växtmiljö	Egenskaper och användning	Övrigt
Al Gråal Klibbal	<i>Alnus sp.</i> <i>Alnus incana</i> <i>Alnus glutinosa</i>	120 år	Klibbalen är starkt knuten till vattendrag. Gråalen är mer anpassningsbar	Motståndskraftigt mot fukt. Brinner lugnt och ger mycket glöd.	Klibbalen kom söderifrån ca 5000 f.Kr. Gråalen vandrar in norrifrån ett par tusen år senare
Ek	<i>Quercus robur</i>	500-1000 år	Växer bäst på lerhaltiga muldjordar men klarar också mager och stenig mark. Vill ha ljus, skapar själv en ganska luftig miljö med rik undervegetation med tex hassel.	Hård och motståndskraftig mot väta. Båtbygge, stängselstolp, stolpar, plogar, fat. Energirik ved ger mycket glöd.	Ekollonen har använts som grisfoder. Trädet har ofta ansetts som heligt och kopplat till bla Tor. Man talar ofta om 1000-års ekar men de är sällan över 500 år.
Tall	<i>Pinus sylvestris</i>	400 år	Anspråklös men trivs på näringsrika jordar. Den är dock ljuskrävande och blev snabbt utkonkurrerad från de godare jordarna när granen kom	Stark och hållbar. Konstruktionsvirke, stolpar, pålar, båtbygge, kärl (ej för mat) takspån, tjärblöss, träkol, tjärbränning	Underbarken till nödmjöl, årsskott kokades för C-vitaminerna. Även som kreatursfoder

Uppgifter om maximal ålder, växtmiljö, användning mm är hämtade ur: Holmåsen, Ingmar Träd och buskar. Lund 1993. Gunnarsson, Allan Träden och människan. Kristianstad 1988. Mossberg, Bo m.fl. Den nordiska floran. Brepol, Turnhout 1992.

Vedartsanalysen görs genom att studera snitt- eller brottytor genom mikroskop. Jag har använt stereolupp Carl Zeiss Jena, Technival 2 och stereomikroskop Leitz Metalux II med upp till 625 gångers förstoring. Mikroskopfoton är tagna med Nikon Coolpix 4500. Referenslitteratur för vedartsbestämningen har i huvudsak varit Schweingruber F.H. Microscopic Wood Anatomy 3rd edition och Anatomy of European woods 1990 samt Mork E. Vedanatomi 1946. Dessutom har jag använt min egen referenssamling av förkolnade och färskas vedprover.

VEDLAB

Vedanatomilabbet

Vedlab rapport 20087

**Vedartsanalyser på material från Jönköpings
län, Tranås, Tostås 2:1**

Adress:
Box 178
791 24 FALUN

Telefon:
070 34 00 645
E-post: vedlab@telia.com

Bankgiro:
5713-0460
www.vedlab.se

Organisationsnr:
650613-6255

VEDLAB

Vedanatomilabbet

Vedlab rapport 20087

2020-11-25

Vedartsanalyser på material från Jönköpings län, Tranås, Tostås 2:1

Uppdragsgivare: Anna Ödeén/Jönköpings läns museum

Arbetet omfattar två kolprover från undersökningar av boplatsslämningar i Tranås.

Båda proverna innehåller kol av ek. Eken har högt energivärde och har varit uppskattad som bränsle. Men ek kan också ge hög egenålder vid datering.

Analysresultat

Anl.	ID	Anläggnings- typ	Prov- mängd	Analyserad mängd	Trädslag	Utplockat för ¹⁴ C-dat.	Övrigt
70		Härd	<0,1g	<0,1g 3 bitar	Ek 3 bitar	Ek 3mg	
93		Härd	<0,1g	<0,1g 4 bitar	Ek 4 bitar	Ek 11mg	

Erik Danielsson/VEDLAB

Box 178

791 24 FALUN

Tfn: 070 34 00 645

E-post: vedlab@telia.com

www.vedlab.se

De här trädslagen förekom i materialet

Art	Latin	Max ålder	Växtmiljö	Egenskaper och användning	Övrigt
Ek	<i>Quercus robur</i>	500- 1000 år	Växer bäst på lerhaltiga mulljordar men klarar också mager och stenig mark. Vill ha ljus, skapar själv en ganska luftig miljö med rik undervegetation med tex hassel.	Hård och motståndskraftig mot väta. Båtbygge, stängselstolp, stolpar, plogar, fat. Energirik ved ger mycket glöd.	Ekollonen har använts som grisfoder. Trädet har ofta ansetts som heligt och kopplat till bla Tor. Man talar ofta om 1000-års ekar men de är sällan över 500 år.

Uppgifter om maximal ålder, växtmiljö, användning mm är hämtade ur: Holmåsen, Ingmar Träd och buskar. Lund 1993. Gunnarsson, Allan Träden och människan. Kristianstad 1988. Mossberg, Bo m.fl. Den nordiska floran. Brepol, Turnhout 1992.

Vedartsanalysen görs genom att studera snitt- eller brottytor genom mikroskop. Jag har använt stereolupp Carl Zeiss Jena, Technival 2 och stereomikroskop Leitz Metalux II med upp till 625 gångers förstoring. Mikroskopfoton är tagna med Nikon Coolpix 4500. Referenslitteratur för vedartsbestämningen har i huvudsak varit Schweingruber F.H. Microscopic Wood Anatomy 3rd edition och Anatomy of European woods 1990 samt Mork E. Vedanatomi 1946. Dessutom har jag använt min egen referenssamling av förkolnade och färska vedprover.

Bilaga 2. ¹⁴C-analysUPPSALA
UNIVERSITETÅngströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Kol-14 gruppen

Besöksadress:
Ångström Laboratoriet
Lägerhyddsvägen 1Postadress:
Box 529
751 20 UppsalaTelefon:
018 – 471 3124Telefax:
018 – 55 5736Hemsida:
<http://www.tandemlab.uu.se>E-post:
radiocarbon@physics.uu.se

Uppsala 2020-12-28

Anna Ödeén
Jönköpings läns museum
Box 2133
550 02 JÖNKÖPING**Resultat av ¹⁴C datering av träkol från Tostås 2:1 (Dnr 2020-194), Tranås socken, Tranås kommun, Småland. (p 3171)****Förbehandling av träkol:**

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (10 h, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (10 h, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före mätningen av ¹⁴C-innehållet i acceleratormetoden förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO₂-gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

Labnummer	Prov	δ ¹³ C‰ V-PDB	¹⁴ C ålder BP
Ua-67929	Härd A23	-25,2	1 711 ± 30
Ua-67930	Kokgrop A71	-25,1	7 554 ± 38
Ua-68524	Härd A70	-24,7	1 713 ± 29
Ua-68525	Härd A93	-27,1	1 821 ± 29

Provet *Härd A13* var av för dålig kvalitet och kunde ej dateras.

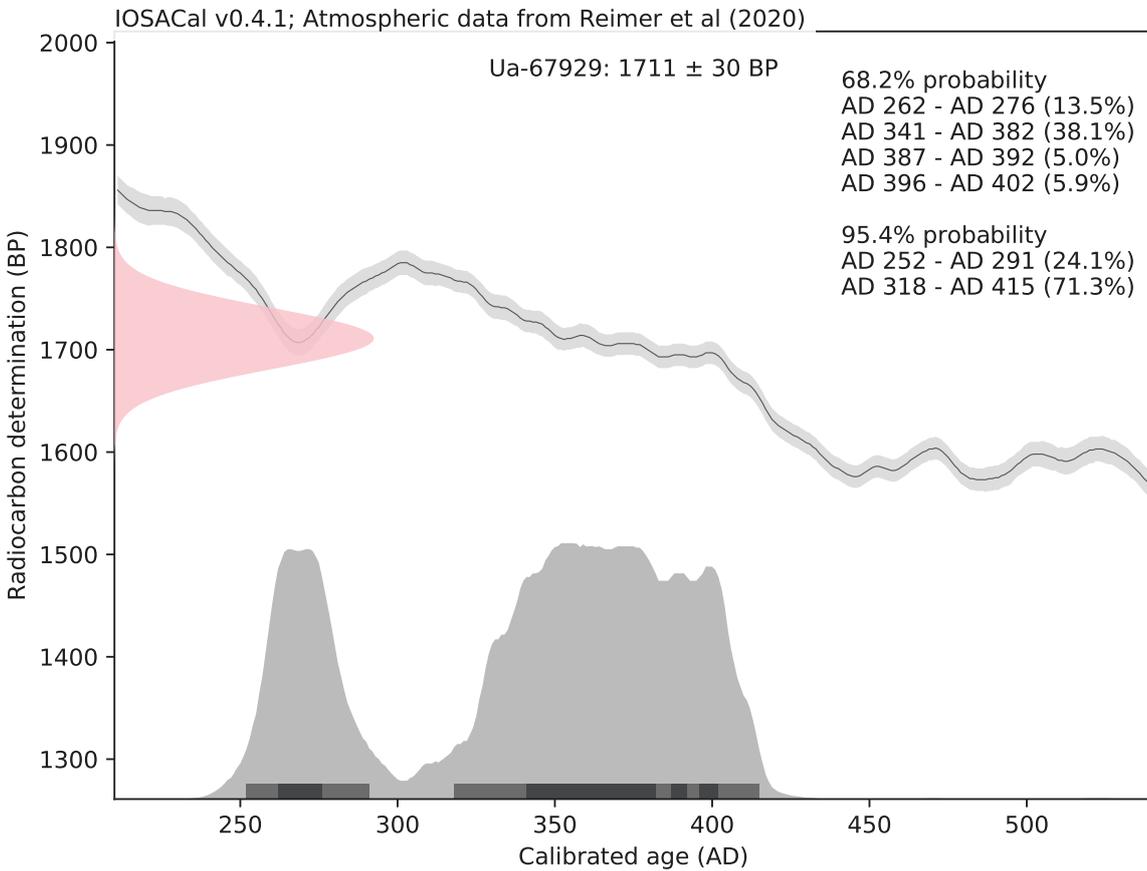
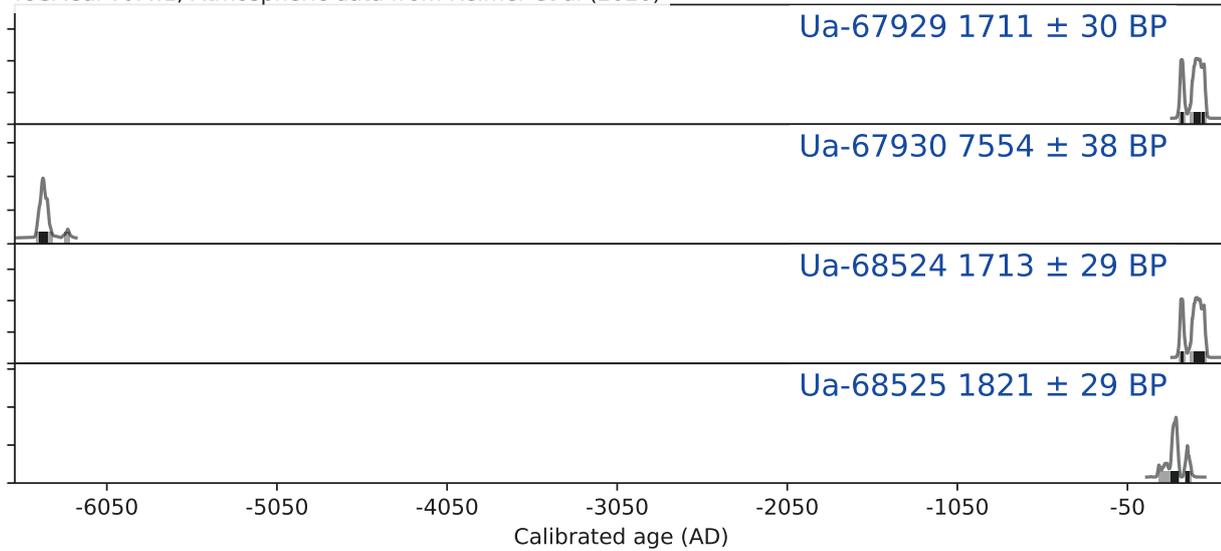
Med vänliga hälsningar

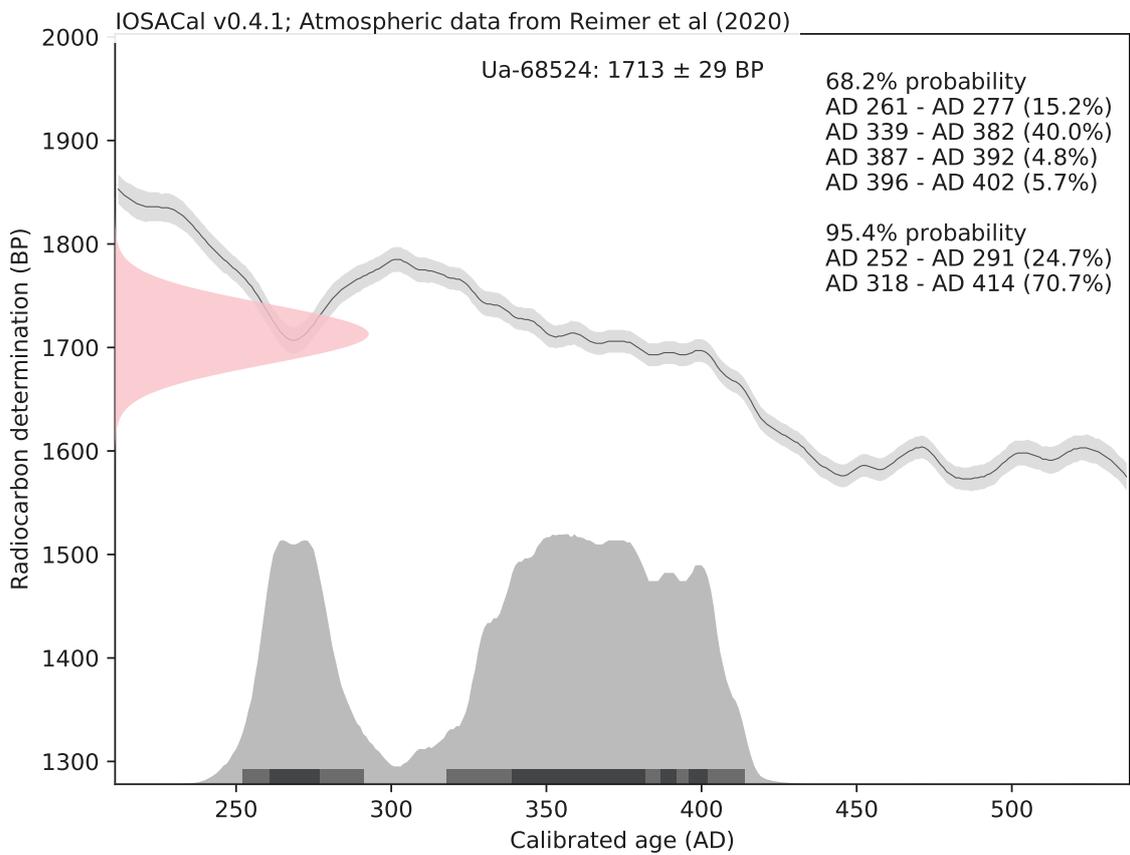
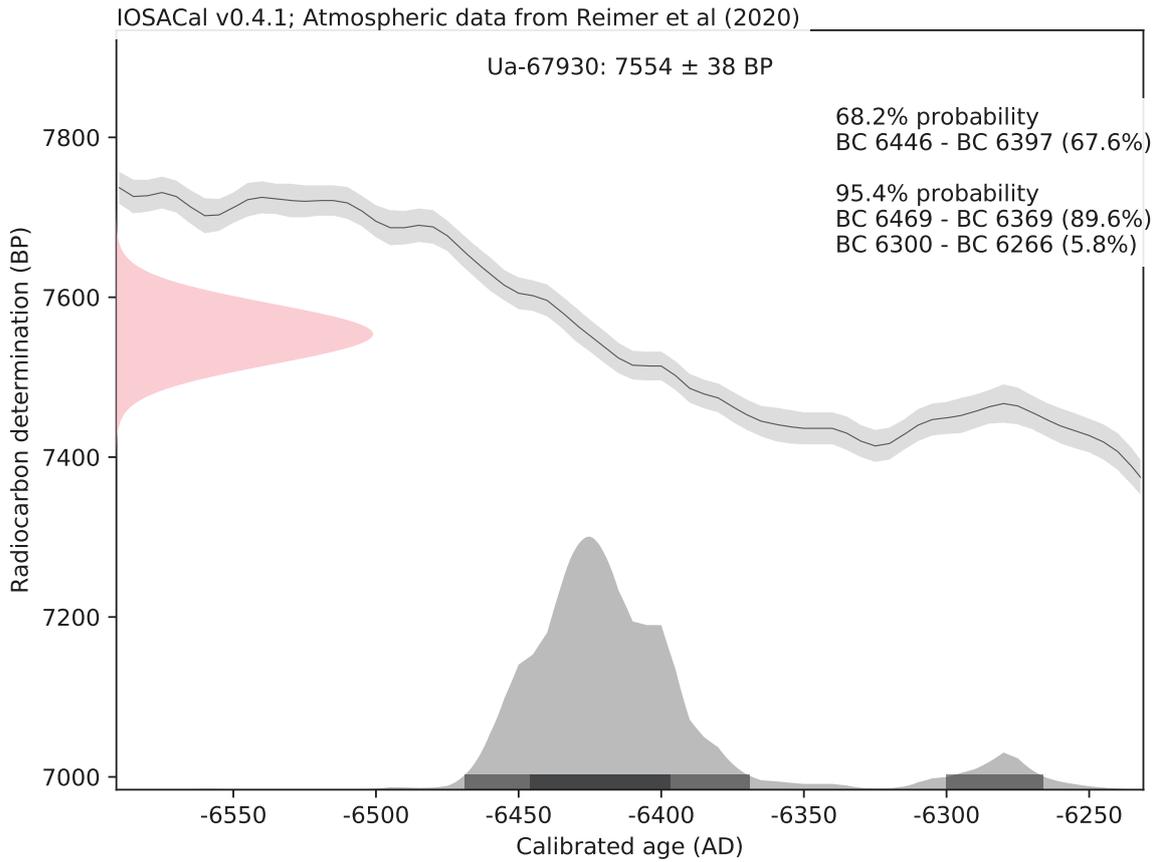
Karl**Håkansson**Elektroniskt undertecknad
av Karl Håkansson
Datum: 2020.12.28
15:14:14 +01'00'

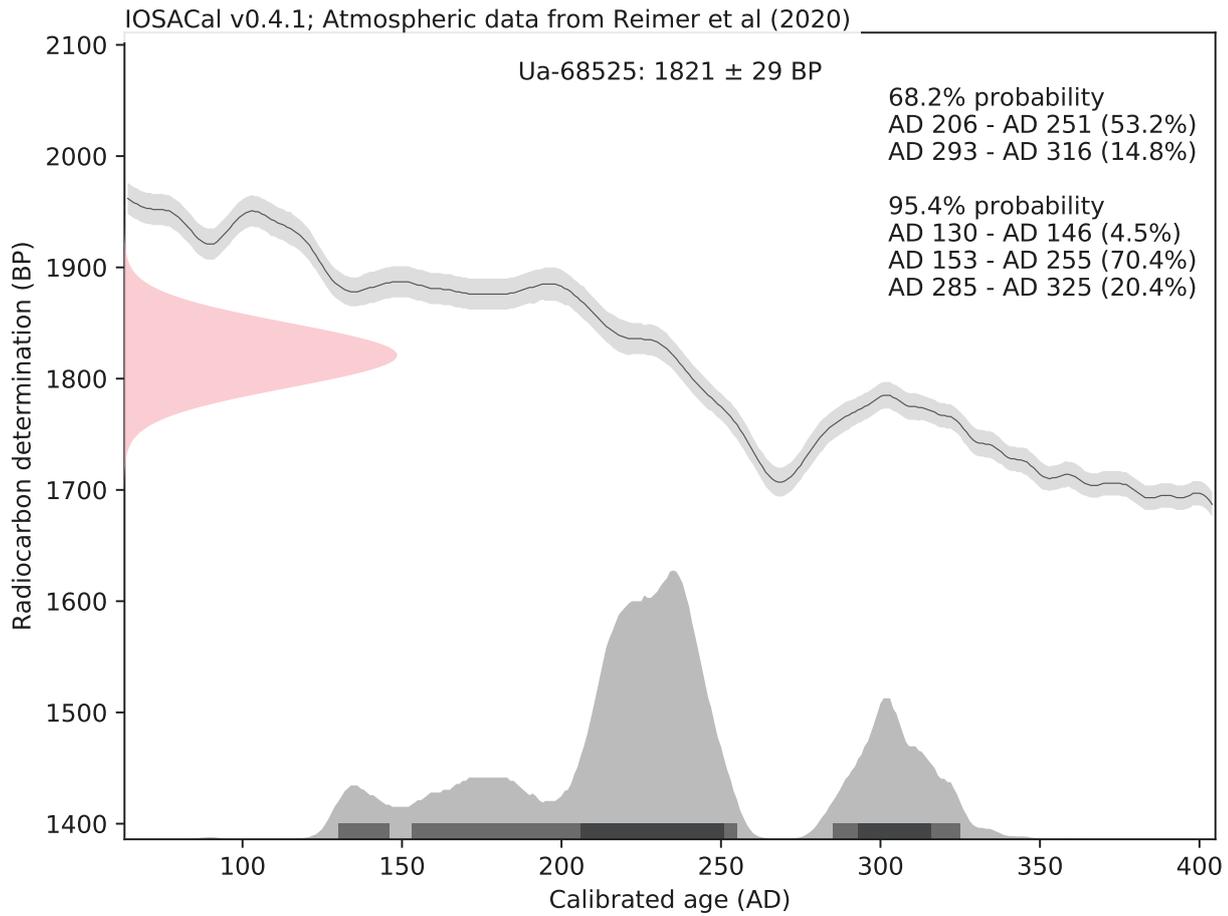
Karl Håkansson/Lars Beckel

Kalibreringskurvor

IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

Bilaga 3. Anläggningstabell

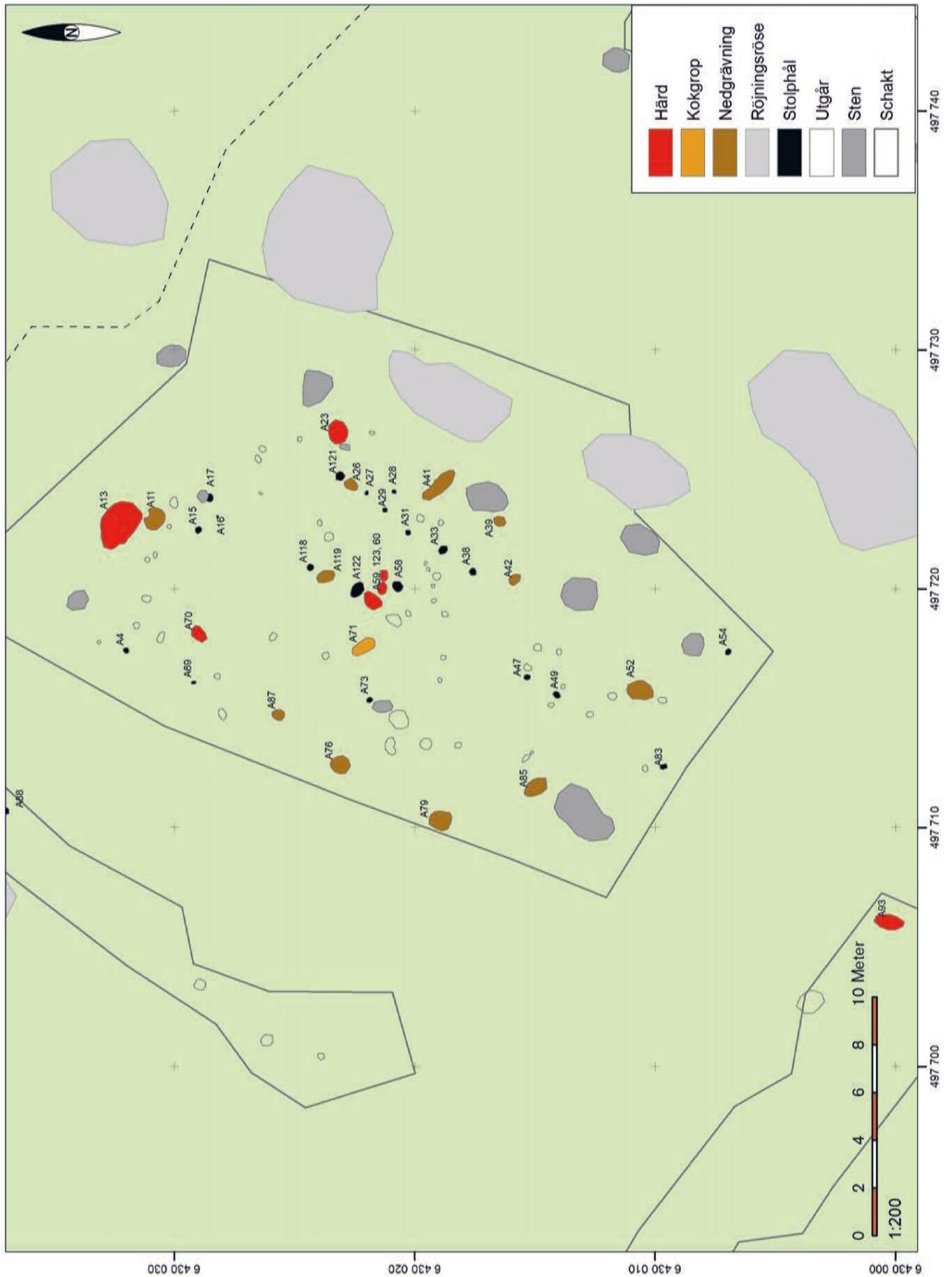
Anl.nr	Lämningstyp	Längd	Bredd	Djup	Form i plan	Form i profil	Fyllning	Fyllningsfärg	Beskrivning
4	Stolphål	0,25	0,25	0,08	Rund	Skål	Silt	Brun	Fyllning av humösa silt.
11	Nedgrävning	1,0	0,9	0,18	Oregelbunden	Flack	Silt	Flammigt brun	Oregelbunden anläggning som bör ha ett samband med härd A13. Flammig fyllning, med inslag av undergrund. Stenar i fyllningen 0,05-0,12 m stora. Ett fåtal skörbrända och sotiga. Fynd av keramik i anläggningens övre del (F1). Små bitar av bränd lera, denna samlades ej in.
13	Härd	2,1	0,8	0,2	Oval	Skål	Silt	Mörkt gråbrun	Mörkt gråbrun silt. Sparsamt med kol och sot. Kan även tolkas som kokrop. I borttagen halva ett 40-tal stenar 0,05-0,15 m stora, varav vissa var skörbrända. Låg intill A11 och ibland svårt att avgöra var skilljet mellan dessa gick. I härdens påträffades dock ingen keramik. Vedartsprov: al. ¹⁴ C-prov utgick.
15	Stolphål	0,28	0,2	0,08	Oval	Skål	Silt	Gråbrun	Fyllning av gråbrun, sandig silt
16	Stolphål	0,15	0,15	0,08	Rund	Skål	Silt	Gråbrun	Fyllning av gråbrun, något humösa silt
17	Stolphål	0,25	0,25	0,18	Rund	U	Silt	Ljust gråbrun	Fyllning av ljust gråbrun, något humösa silt. I anläggningen fanns en större sten 0,2 m och stolphålet låg också intill ett stenblock.
23	Härd	1,0	0,9	0,22	Rund	Skål	Silt	Mörkgrå	Härd med en stor mängd skörbränd sten, 0,05-0,18 m stor tätt packat. Kol och sot förekom i hela anl. Hade ev. en avställningssten i SV delen. Det fanns en del stora stenar i undergrunden runt omkring, drygt 0,4 m stora. Vedartsprov: bar/näver, ek. ¹⁴ C-prov: romersk järnålder 252-415 e.Kr (Ua-67929)
26	Nedgrävning	0,75	0,55	0,14	Oval	Skål	Silt	Gråbrun	Skålförmad men med utdragen form åt norr och djupaste delen åt söder. I anl. kant en del sten, ca 0,15 m, vilka dock kan höra till undergrunden.
27	Stolphål	0,3	0,3	0,15	Rund	Flack	Silt	Gråbrun	Anl. har en fin kant i västra delen, i den östra sitter en knytnävsstor sten.
28	Stolphål	0,21	0,22	0,04	Rund	Flack	Silt	Gråbrun	En grund anl. med fin fyllning, ev. botten på stolphål.
29	Stolphål	0,29	0,27	0,07	Rund	Skål	Silt	Gråbrun	Anl.nr 352 från AU:n. Fin och tydlig form men endast botten är kvar.
31	Stolphål	0,29	0,26	0,08	Rund	Skål	Silt	Gråbrun	Inte så stort och djupt stolphål men fin fyllning.
33	Stolphål	0,35	0,35	0,21	Rund	U	Silt	Ljust gråbrun	Anl.nr 331 från AU:n. Väldigt ljus och urlakad fyllning. Innehöll enstaka små kolfläckar.
38	Stolphål	0,35	0,35	0,1	Rund	Skål	Silt	Gråbrun	Anl.nr 349 från AU:n. Fyllning av gråbrun, humösa silt.
39	Nedgrävning	0,42	0,4	0,14	Rund	Skål	Silt	Gråbrun	Fyllning av något humösa gråbrun silt.
41	Nedgrävning	1,2	0,5	0,2	Oval	Oregelbunden	Silt	Gråbrun	Fyllning av något humösa ljust gråbrun silt. Kan ev. röra sig om två anl.
42	Nedgrävning	0,6	0,4	0,08	Oval	Skål	Silt	Brun	Fyllning av humösa silt.
47	Stolphål	-	-	-	-	-	-	-	Beskrivning saknas.

Anl.nr	Lämningstyp	Längd	Bredd	Djup	Form i plan	Form i profil	Fyllning	Fyllningsfärg	Beskrivning
49	Stolphål	0,4	0,4	0,2	Rund	Skål	Silt	Gråbrun	Ganska humös fyllning, fin stolphålsform. I nordvästra kanten finns två stenar, ca 0,13 m.
52	Nedgrävning	0,9	0,7	0,28	Oval	Oregelbunden	Silt	Gråbrun	Innehåller ett tiotal stenar, 0,10-0,17 m, glesl placerade längs med övre kanten. Övre delen av fyllningen var torvig, troligen något organiskt som förmultnat. Mot botten lite mindrefärgad torvig humös. Norra delen av botten har en rundad form. Södra delen har två rundade former varav den sydligaste är grundast.
54	Stolphål	0,32	0,32	0,15	Rund	Skål	Silt	Gråbrun	Något tveksamt stolphål, ligger i stenigt område, kan vara äldre stenlyft.
58	Stolphål	0,45	0,45	0,12	Rund	Spetsig	Silt	Gråbrun	Anl.nr. 370 från AU:n. Något tveksamt, kan vara ett stenlyft.
59	Härd	0,77	0,65	0,17	Oval	Skål	Silt	Svartgrå	Tolkas som härdgrop eller anl. som kan kopplas till härdar/kokgrop intill. Kolrik och sotig fyllning, dock med förhållandevis få stenar. De som fanns var 0,08-0,20 m och troligen lätt värmepåverkade. Kolprov taget.
60	Härd	0,45	0,45	0,1	Rund	Skål	Silt	Mörkgrå	Anl. nr 361 från AU:n. Innehöll mycket skörbränd sten i förhållande till sin storlek, 0,07-0,13 m stora. Fynd av keramik i toppen (F2).
69	Stolphål	0,18	0,18	0,05	Rund	Skål	Silt	Gråbrun	Fyllning av något humös, sandig silt
70	Härd	0,75	0,45	0,08	Oval	Flack	Silt	Brun till svart	Oval härd med ett sotigare parti i norra delen som även innehöll kol. Södra delen bestod av en brun, något humös fyllning med inslag av kol. I anl. fanns ett tiotal stenar varav de som låg i det svarta lagret var sotiga och skörbrända. Vedartsprov: ek. ¹⁴ C-prov: XXX
71	Kokgrop	1,05	0,4	0,2	Oval	Skål	Silt	Gråbrun	Kokgrop oval, något oregelbunden i plan. Fyllning av gråbrun, något humös silt med inslag av kol. Ett 20-tal stenar i storleken 0,05-0,1 m i borttagen halva, några skörbrända. Vedartsprov: tall. ¹⁴ C-prov: mesolitikum 6469-6266 f.Kr. (Ua-67930).
73	Stolphål	0,3	0,3	0,12	Rund	U	Silt	Brun	Fyllning av brun, humös silt. Har något enstaka kolfnyk.
76	Nedgrävning	0,55	0,55	0,28	Rund	Skål	Silt	Ljust gråbrun	Fyllning av ljust gråbrun något humös silt.
79	Nedgrävning	0,9	0,8	0,22	Oval	Flack	Silt	Gråbrun	Fyllningen innehöll fläckar av kol och småsten, 0,05-0,10 m stora varav några såg lite skärviga ut. Stenarna satt hårt fast i fyllningen.
83	Stolphål	0,2	0,2	0,12	Rund	Skål	Silt	Gråbrun	Påträffades i ett stenigt område.
85	Nedgrävning	0,9	0,5	0,22	Oval	Skål	Silt	Ljust brun	Hade en något sandig, ljust brun fyllning. Enstaka stenar 0,08-0,1 m dock ej skörbrända.

Anl.nr	Lämningstyp	Längd	Bredd	Djup	Form i plan	Form i profil	Fyllning	Fyllningsfärg	Beskrivning
87	Nedgrävning	0,7	0,45	0,15	Oregelbunden	Oregelbunden	Silt	Grå	Fyllning av grå sandig silt med lite inslag av humus. Urlakad fyllning. Ett tiotal stenar låg i anl. i storleken 0,05-0,25 m.
88	Stolphål	0,32	0,18	0,08	Oval	Skål	Silt	Gråbrun	Gråbrun, sandig silt med inslag av humus
93	Härd	1,4	0,9	0,08	Oval	Flack	Silt		Härdbotten med fyllning bestående av sotig silt, en del sot och mycket småsten, 0,04-0,07 m i storlek. Ett fåtal större, ca 0,10 m stora, stenar som såg lätt värmepåverkade ut. Fanns i ett område med mycket grus och småsten. Vedartsprov: ek. ¹⁴ C-prov: XXX
118	Stolphål	0,22	0,22	0,12	Rund	U	Silt	Brun	Fyllning av brun, humös silt. I anläggningen fanns en sten 0,1 m.
119	Nedgrävning	0,55	0,4	0,12	Oval	Skål	Silt	Brungrå	Anl.nr 386 från AU:n. Fyllning av något humös brungrå silt. En handfull stenar i borttagen halva 0,05-0,1 m, dock ej skörbrända.
121	Stolphål	0,4	0,33	0,15	Oval	Spetsig	Silt	Gråbrun	I fyllningen fanns ett antal knytnävsstora stenar. I plan såg det ut som en anl. men i profil framträdde den som två små stolphål. Måtten gäller för den norra. Den södra är mindre, 0,17 m bred och 0,09 m djup med skålad form. Ingen synlig skillnad i fyllning.
122	Stolphål	0,7	0,4	0,22	Oval	Skål	Silt	Gråbrun	Svårtolkad. Överst var en tunn lins med ett torvigt, brunt lager, sedan något likt undergrundens sand, mot botten syntes sedan en gråbrun, siltig sand med enstaka kolfnyk. I östra sidan fanns en sten, avlång och 0,2 m, som sitter snett mot anl. Två större stenar finns även SV och S om anl.
123	Härd	0,55	0,5	0,25	Oval	Skål	Silt	Mörkt grå	Blev djupare och vidare vid undersökning än den var i plan. Överst fanns flera rödaktiga stenar, runt 0,13 m stora och skärviga. Några vittrade sönder. Dessa låg på sotig sand, med kol, som såg ut att övergå till steril sand men ca 0,15 m ner blev denna sotig, grå och innehöll mycket kol. Detta gick stratigrafiskt under sterilen och bredde ut sig åt sidorna. Ev. har en senare process påverkat området, även A122 täcktes av steril. En förklaring är att området runt A123 och A59 har störts av en rotvälta eller liknande.

Bilaga 4. Plan med samtliga anläggningar

Platsen vid Tostås i Tranås har utnyttjats under långa tider. Vid den arkeologiska förundersökningen hittades spår av mänskliga aktiviteter från äldre stenålder i form av en kokgrop, härdar och keramik från äldre järnålder men också röjningsrösen från senare tid.

Arkeologisk rapport 2020:28
JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM